

EL DRET CATALÀ EN LA HISTÒRIA DE CATALUNYA¹

Antoni Jordà Fernández
Universitat Rovira i Virgili

Introducció

Un antiquíssim usatge, conegut com *Una quaeque gens*, deia que cada poble escull la seva llei: «Cascuna gens assi mateix elegeix propria Ley per sa costuma, car longa costuma per Ley es hauda.»² Durant segles, el dret, potser fins i tot més que la llengua, ha estat l'element definidor i identitari d'un poble ordenat políticament.

Seguint el professor Josep M. Font Rius,³ podem distingir diverses etapes historicopolítiques que portarien a la formació del que després seria Catalunya. Després de la destrucció del regne visigot, sorgirà una legislació territorial segons el curs evolutiu següent:

a) Incorporació de bona part del país al domini carolingi (s. VIII-X), amb poques manifestacions legals, en tot cas procedents de l'imperi franc: les capitulars carolíngies.

b) Domini comtal català, independent ja dels reis francs (s. X-XIII), on sorgeixen les primeres manifestacions legislatives pròpies, per exemple, les cartes de poblament i franquícia i els Usatges.

¹ Text de la conferència pronunciada a les III Jornades Càtedra Josep Anton Baixeras de Patrimoni Literari Català, Identitat, Literatura i Dret (Tarragona, 8 de novembre de 2016). S'hi han afegit algunes notes a peu de pàgina per completar les referències i actualitzar-ne el contingut.

² 3CYADC I, 1, tit. xv, usatge *Una quaeque gens*.

³ En la redacció d'aquest text seguim en general Josep M. Font Rius, *Cartas de población y franquicia de Cataluña* (Madrid-Barcelona, 1969-1983); Víctor Ferro, *El Dret Públic Català. Les Institucions a Catalunya fins al Decret de Nova Planta* (Vic, 1987); Tomàs de Montagut Estragués (coord.) *Història del dret català* (Barcelona, 2009); Aquilino Iglesia Ferreirós, «La creación del Derecho en Cataluña», a *Anuario de Historia del Derecho Español*, XLVI (1977), p. 99-423.

c) Desenvolupament polític del Principat (s. XIII-XV), unit als regnes d'Aragó, València i Mallorca, tot i que amb la seva pròpia personalitat jurídica. Hi ha una gran producció legislativa: legislació reial, legislació de les Corts i implantació progressiva del *ius commune*.

1. Les capitulars carolíngies

En els territoris al voltant dels Pirineus, els carolíngis creen la *Marca Hispanica*. Els territoris compresos dins de la *Marca Hispanica* s'organitzaran de forma similar al regne franc: divisió en comtats, al front dels quals hi haurà un *comes*, delegat i nomenat pel rei franc amb autoritat militar, governativa, judicial i fiscal dins del comtat.

Després de l'ocupació musulmana, els *hispani* que fugien i buscaven la protecció dels francs seguien conservant el dret visigot. Però com que l'estructura política és la carolíngia, les terres catalanes seran subjectes de les normes dictades pels reis francs: són les *capitularia*. Aquestes normes intenten adaptar als interessos de la monarquia l'ordenament jurídic dels *hispani*: tracten de l'adquisició de terres mitjançant l'ocupació i conreu (*aprisio*), de les obligacions militars o prestacions que s'han de complir, dels impostos que es pagaran i de la dependència respecte a l'autoritat dels comtes.

Es conserven algunes capitulars de Carlemany, Lluís el Pietós i Carles el Calb (des de finals s. VIII fins a mitjan s. IX). Però aquestes capitulars respecten o deixen al marge les restants matèries, on s'aplicaria la llei pròpia dels *hispani*, en aplicació del principi personalista del dret, vigent encara al regne franc i als regnes germànics.

2. Les cartes de poblament i franquícia

Les cartes de poblament i franquícia sorgeixen amb el procés de repoblament entre els segles IX i XIII: són textos que s'atorguen a llocs de nou poblament (cartes de poblament), o a d'altres en què es vol impulsar el seu desenvolupament i consolidació mitjançant noves exempcions (carta de franquícies). Tot i que de vegades aquesta diferenciació resulta difícil d'establir. Passats els segles, sorgiran en algunes viles i ciutats uns documents jurídics més amplis i extensos, que incorporen una recensió de normes jurídiques d'ordre processal i penal, amb la pretensió d'ordenar la seguretat jurídica de la comunitat urbana.

Cartes de poblament i franquícia foren a Catalunya el nucli inicial dels drets locals; amb el temps, s'anirien ampliant per configurar unes redaccions més perfeccionades de drets locals o comarcals: les *consuetudines* i costums locals que amb diferents denominacions es van establir (Barcelona, Lleida, Tortosa, Horta, Miravet, etc.).

3. Els Usatges de Barcelona i el dret feudal

La progressiva desvinculació dels comtats catalans respecte dels reis francs coincideix amb l'aparició d'una nova estructura política i social: el sistema feudal. A finals del segle x es formaran nuclis polítics propis (Girona, Barcelona, Ausona, Cerdanya, Besalú, Pallars, Urgell...), però simultàniament un comtat, el de Barcelona, aglutinarà ràpidament els altres mitjançant enllaços matrimonials o establint vincles de vassallatge. El comte de Barcelona apareixerà com a *princeps*, en especial en impulsar la reconquesta de la Catalunya nova a mitjan segle XII.

Els *Usatges* sorgeixen per tal de regular l'organització jurídica de la societat feudal catalana.

Està format per un nucli primitiu (època de Ramon Berenguer I, s. XI) format per usos judicials de la cúria comtal i disposicions del mateix comte. A aquest nucli s'hi afegiran posteriorment altres disposicions comtals i les «constitucions de pau i treva» (acords de les autoritats civils i eclesiàstiques per evitar els abusos i violències sobre els pagesos).⁴

Posteriorment, al segle XII, un jutge de la cort de Ramon Berenguer IV reunirà aquests i altres textos formant la col·lecció coneguda com *Usaticos Barchinonenses* o Usatges de Barcelona, que seran completats per diferents normes i textos legals reguladors del món feudal, com les *Costumas de Catalunya* (s. XIII) i les *Commemoracions* de Pere Albert.

4. La legislació del Principat

A partir de finals del s. XII i durant el s. XIII, les antigues cúries i assemblees dels comtats es transformaran en les Corts estamentals. Rei i Corts seran, doncs, les fonts principals de la producció del dret. La legislació del monarca adoptava diferents formes: la pragmàtica (disposició reial, de

⁴ *Les Constitucions de Pau i Treva de Catalunya (segles XI-XIII)*, estudi introductor i edició a cura de Gener Gonzalvo i Bou (Barcelona 1994).

certa importància, promulgada normalment de *motu proprio* o a petició d'alguna entitat o estament); privilegis (disposicions particulars expedides a favor d'algun lloc o territori o grup de població); edictes (dictats pel rei o lloctinent, per a l'execució de les Constitucions i altres lleis, i l'administració de justícia) i sentències arbitrals.

La legislació aprovada per les Corts es denominarà genèricament *Constitucions*, per referir-se a les propostes sorgides a iniciativa del monarca i aprovades per les Corts. Com diu Víctor Ferro,⁵ la paraula «constitució» que s'emprava per anomenar les lleis generals pactades és una denominació originària del dret romà. A Catalunya, a partir de la Cort de Barcelona del 1283, totes les lleis generals aprovades en cort rebrien el nom de «constitucions». Tanmateix, sota aquest nom genèric hi havia diverses modalitats legislatives específiques, per la qual cosa la paraula «constitució» restaria reservada, en sentit estricte, a una forma de legislació pactada en particular. Les constitucions pròpiament dites eren les iniciades pel rei i aprovades pels braços o estaments: el rei, en primera persona (plural majestàtic), estatueix i ordena, amb l'aprovació i la conformitat de la Cort. A aquestes normes legislatives, s'hi afegiren altres normes de denominacions diverses que en el seu conjunt conformaven les «constitucions y altres drets» de Catalunya, i que acabarien sent compilades des del segle xv.

Les *Constitucions* eren diferents dels *Capítols de Cort*, peticions formulades pels estaments i que adopten força legal si el monarca ho sanciona i accepta. I finalment hi havia els *Actes de Cort*, disposició que originàriament dictava el monarca fora de les Corts i en què els estaments o el monarca demanen la conformitat de les Corts i obtenir així la validesa d'un acte de Cort.

Aquestes dues formes de producció de dret obligaven a concretar el valor relatiu o preferent d'aquestes diverses fonts. La doctrina general era que les Constitucions de Corts tenien supremacia legal. El rei podia dictar pragmàtiques, edictes, etc., però sempre que no anessin en contra de les Constitucions. Es donava valor superior, doncs, a les lleis paccionades,⁶ especialment a partir de les Corts de Barcelona de 1283, on es va aprovar que

5 Víctor Ferro i Pomà, «Les constitucions i altres drets de Catalunya», a *Documents jurídics de la Història de Catalunya* (Barcelona, 1991), p. 192.

6 Tomàs de Montagut Estragués, «Pactisme o absolutisme a Catalunya: les grans institucions de govern, s. xv-xv», a *Anuario de Estudios Medievales*, 19 (1989), p. 669-679.

el rei podia crear dret fora de les Corts i sense el seu consentiment, sempre que les pragmàtiques reials no anessin en contra del dret del Principat. Tanmateix, no serà fins al segle XVI que les Corts catalanes aconseguiran que allò que s'havia aprovat en Corts només podia ser derogat pel que establissin Corts posteriors, a costa de reconèixer que les pragmàtiques formaven part també del dret propi de Catalunya.

5. El dret marítim

Les primeres referències al dret marítim a Catalunya les trobem als Usatges i als Costums de Tortosa. Més endavant, com indica Tomàs de Montagut,⁷ el dret marítim que empraven navegants i mercaders en les seves activitats mercantils per la Mediterrània (especialment els de Catalunya, València o Mallorca) era un element comú a tots els navegants i mercaders del mar, amb independència del seu lloc d'origen o procedència. Les seves pràctiques mercantils quotidianes són l'origen del dret marítim. Posteriorment, aquests usos i costums marítics es transformarien en ordenances redactades en capítols que abocaren a la formació del Llibre del Consolat de Mar (1494),⁸ que perduraria fins al segle XIX.

Com diu Montagut, el text es caracteritza per la claredat dels enunciatius normatius formulats a partir d'una valoració equitativa, justa i molt detallada dels casos concrets que es plantejaven.

6. Dret i institucions de la Catalunya medieval i moderna

Com han indicat nombrosos estudiosos (Valls i Taberner, Ferran Soldevila, Jaume Vicens Vives, Josep M. Font Rius, Victor Ferro, Tomàs de Montagut, Aquilino Iglesia, Jesús Lalinde, etc.), les institucions catalanes en època medieval i moderna, una vegada consolidats els trets fonamentals o elements bàsics de cada institució (Cort General, Generalitat, municipis)

⁷ Tomàs de Montagut Estragués, «El Llibre del Consolat de Mar y el ordenamiento jurídico del mar», a *Anuario de Historia del Derecho Español*, LXVII-I (1997), p. 201-217.

⁸ José María Font Rius, «Estudio preliminar al Libro del Consulado del Mar», en *Libro del Consulado del Mar*. Edición del texto original catalán y traducción castellana de Antonio de Capmany Revisión y anotación por A. M. de Saavedra. Epilogo de José Morro Cerda, (Barcelona, 1965) p. xxiv i ss.; Aquilino Iglesia Ferreirós, «Il Libro del consolato del Mare», a *Rivista Internazionale di Diritto Comune*, 6 (1995), p. 1-45.

mantindran les seves característiques pràcticament inalterables fins a la promulgació del decret de Nova Planta, el 1716.

Des del s. XII, el comte de Barcelona és, també, rei d'altres regnes, que conformen la denominada corona d'Aragó, resultat de la unió dinàstica de diferents regnes, que continuaren conservant estructures polítiques i jurídiques pròpies. Aquesta situació suposava l'existència de lleis i institucions diferents en cada regne, i es mantindrà, també, després de la unió dinàstica de la corona de Castella i la corona d'Aragó, mitjançant el matrimoni dels reis Catòlics al segle XV, però ara dins de la monarquia hispànica.

A partir del segle XVI, sorgeix amb força, arreu d'Europa, una nova concepció del poder del rei, a partir de la qual la sobirania règia té un paper exclusiu en la creació del dret i en l'organització política del regne. Aquest fet suposaria la necessària eliminació dels obstacles que impedissin l'autoritat del monarca, a fi de permetre la consolidació del que s'ha denominat absolutisme polític o sobirania absoluta. En la monarquia hispànica, el manteniment de lleis i institucions de tradició medieval no permetien l'afirmació del poder absolut del rei. Les guerres entre el monarca i les institucions catalanes, especialment la guerra dels Segadors i la de Successió, acabarien amb el triomf de la sobirania reial.

7. Catalunya en la monarquia hispànica

El regnat d'Isabel I i de Ferran II va significar un reforçament dels poders del rei. Això no implica una unió jurídica de tots els regnes, ja que tant la corona d'Aragó, com Navarra, Portugal i les Índies mantindran una independència respecte de la corona de Castella.⁹ Els Reis Catòlics i els seus successors exerceixen la seva sobirania de manera que s'aconsegueixin les finalitats desitjades sense provocar conflictes innecessaris. Però, després de Felip II, amb la pèrdua de territoris i importància a Europa, els reis intenten exercir la seva sobirania amb més força en els territoris que encara conservaven. Aquesta situació continua durant el segle XVIII amb l'arribada dels Borbons, que, en el fons, és el darrer episodi d'un procés històric iniciat a la baixa edat mitjana.

⁹ Joan Lluís Palos, *Catalunya a l'imperi dels Àustria: la pràctica de govern, segles XVI i XVII* (Lleida, 1994), i «¿El Estado contra Cataluña? Estrategias de control y limitaciones del poder real en los siglos XVI-XVII», a *Manuscrits: revista d'història moderna*, 13 (1995), p. 143-154.

Els reis consideraran que poden crear el dret sense més límits que la llei de Déu i de la naturalesa. A Catalunya, els conflictes i les tensions esclataran el 1640, però tenen uns antecedents en les dificultats de la corona en les seves guerres europees i la necessitat d'obtenir recursos econòmics i soldats per part de tots els regnes de la monarquia.

Després de la guerra dels Segadors, aparentment segueix tot igual: no es modifiquen les Constitucions de Catalunya, però s'introdueixen alteracions importants en el procediment de nomenament dels membres del Consell de Cent i de la Generalitat, que van permetre al monarca el control de la vida política catalana. A Catalunya, com a la resta de regnes europeus, durant la baixa edat mitjana i l'època moderna s'imposaren les compilacions com a instrument de recopilació de les lleis vigents.¹⁰ Aquest fenomen jurídic arribarà fins al segle XIX, quan l'impuls codificador originat per la Revolució Francesa portarà a la fi de les compilacions.

8. Les compilacions catalanes

Les constitucions i capítols de cort foren compilats i recollits de manera sistemàtica a començament del segle XV. És un procés que es du a terme, també, a gairebé tots els regnes peninsulars, però que a Catalunya té una significació especial: el canvi dinàstic sorgit arran del compromís de Casp (1412) és un fet que provoca la voluntat dels estaments de presentar al nou monarca el conjunt de la legislació aplicable i vigent a Catalunya. Un altre factor específic fou el desig de disposar d'una versió oficial en llengua vulgar, no pas en llatí, de les lleis generals.¹¹

¹⁰ Sobre el tema en general, vegeu Tomás de Montagut i Estragués, «Les compilacions del Dret general català», a *Glossae* 7 (1995), p. 113-134; Víctor Ferro i Pomà, «Les constitucions i altres drets de Catalunya», a *Documents jurídics de la Història de Catalunya* (Barcelona, 1991), p. 183-202.

¹¹ Víctor Ferro i Pomà, «Les constitucions i altres drets de Catalunya», a *Documents jurídics de la Història de Catalunya* (Barcelona, 1991), p. 199; Guillem M. de Brocà, *Taula de les stampacions de les constitucions y altres drets de Cathalunya y de les costumes y ordinaçons de sos diverses paratges* (Barcelona, 1907).

Es van publicar tres compilacions catalanes: la primera (1495) no oficial,¹² i les altres dues, amb l'aprovació del rei i les Corts (1588-89,¹³ i 1704).¹⁴ Cal destacar que des de la segona compilació s'inclourà un volum de constitucions i capítols de cort i altres lleis de Catalunya superflus, contraris i corregits, prova del gran valor jurídic que es donaven als textos legals, fins i tot els que estaven ja derogats.

Val a dir que les constitucions i els capítols de cort que foren aprovats a la Cort de Barcelona del 1705-1706, convocades per l'arxiduc Carles d'Àustria, no van ser mai incorporades a cap compilació, i foren publicades com a quaderns de la Cort.¹⁵ La seva vigència restaria limitada als territoris sotmesos a l'arxiduc, fins a la derrota final del 1714.¹⁶

9. El dret català després del decret de Nova Planta

El decret de Nova Planta de Catalunya (1716) és fruit de la reflexió, per una banda, sobre l'experiència assolida en l'aplicació de decrets similars en altres territoris de l'antiga corona d'Aragó i, per altra, sobre la realitat

12 *Constitucions de Catalunya. Incunable de 1495*. Estudi introductori del Dr. Josep M. Font i Rius (Barcelona, 1988).

13 *Constitucions y altres drets de Cathalunya: compilats en virtut del cap. de cort xxxiii de les Corts per la S.C. y Rey al Maiestat del Rey Don Philip nostre senyor celebradas en la vila de Montso any MDLXXXV*. Volum primer (Barcelona, any MDLXXXVIII, En casa de Huber Gortart). *Pragmaticas y altres drets de Cathalunya compilats en virtut del cap. de cort xxiii de les Corts per la S.C. y Rey al Maiestat del Rey Don Philip nostre senyor celebradas en la vila de Montso any MDLXXXV*. Volum segon (Barcelona, Any MDLXXXVIII). *Constitucions y altres drets de Cathalunya, superfluos, contraris y corregits compilats en virtut del cap. de cort xxiii de les Corts per la S.C. y Rey al Maiestat del Rey Don Philip nostre senyor celebradas en la vila de Montso* (Barcelona, Any MDLXXXVIII).

14 *Constitucions y altres drets de Cathalunya compilats en virtut del capítol de Cort Lxxxii de las Corts per la S.C. y R. Majestat del Rey don Philip IV Nostre Senyor celebradas en la Ciutat de Barcelona. Any M.DCC.II*. (Barcelona, En Casa Joan Pau Martí y Joseph Llopis estampers, any M.DCCIV).

15 *Constitucions, Capítols, y Actes de Cort, fetas, y atorgats, per la S.C.R. Magestat del Rey Nostre Senyor Don Carlos III, Rey de Castella, de Aragó, Comte de Barcelona, & En la Cort celebrá als cathalans en la Ciutat de Barcelona, en la Casa de la Deputació del General de Cathalunya, en lo any de 1706* (Barcelona, en la stampa de Rafel Figuerò, 1706). Reed. facs. a *Constitucions, capítols i actes de cort, 1701-1702 i 1705-1706*. Estudi introductori de Joaquim Albareda i Salvadó (Barcelona, 2006).

16 Vegeu Joaquim Albareda, *Catalunya en un conflicte europeu: Felip V i la pèrdua de les llibertats catalanes(1700-1714)* (Barcelona, 2001); Ernest Lluç, *L'Alternativa catalana, 1700-1714-1740* (Vic, 2000).

política catalana davant la pèrdua de dret de les seves institucions pròpies, ja que, de fet, amb la caiguda de Barcelona el 1714 van ser dissoltes la Generalitat, la Cort General i el Consell de Cent de Barcelona, tot i esperant la regulació institucional definitiva de Catalunya dins de la monarquia hispànica.

Era una regulació inspirada en un objectiu clar: assegurar la llibertat d'acció de la corona atenent la conveniència suprema del rei i de l'Estat, eliminant els obstacles que ho impedissin, introduint les institucions més adients per garantir el control total del territori i, en definitiva, consolidant la creació del dret com una atribució única i exclusiva del rei: Catalunya deixaria de tenir un mecanisme legislatiu propi.

Les reformes provocades pel decret de Nova Planta afectaren l'àmbit polític i administratiu, on s'imposaria el dret públic de Castella com a la resta de la monarquia. Però pel que fa als assumptes o litigis entre particulars, restaria vigent el dret civil català, així com també el dret mercantil (conservant el Consolat de Mar), el dret penal i les pràctiques processals tradicionals. Però aquesta vigència s'havia d'entendre com a resultat de la voluntat del monarca, que, en ús de la seva sobirania, declarava de nou establerta aquella legislació, sempre que no afectés la reial voluntat.

Què significava aquesta pervivència de part del dret privat català?

Significà poder invocar les constitucions i altres lleis de Catalunya en litigis, sempre que no s'oposessin a la legislació reial. Significava, per exemple, conservar el dret de família tradicional de Catalunya: règim de separació de béns entre els cònjuges, reforçament del paper de la família com a nucli econòmic i social mitjançant els capítols matrimonials, manteniment de la legítima de la quarta part en l'ordre successori. Pel que fa al dret agrari, institucions com l'emfiteusi, la carta de gràcia o els contractes a parts de fruits, etc. continuaran una tradició secular catalana.

Val a dir, però, que el decret no atorgava a Catalunya (com no es feia en cap altre antic regne de la monarquia) un mecanisme de renovació de les lleis, ja que les Corts catalanes restaven abolides. D'aquesta manera, el dret català que continuaria vigent restava, de fet, fossilitzat, sense poder-se renovar i subjecte, per tant, a les modificacions i adaptacions que les decisions reials impliquessin en el dret català per la interpretació i aplicació que en feia el rei mitjançant el seu Consell Reial.

10. Algunes conclusions

En definitiva, el Decret de Nova Planta del 1716 va derogar el dret públic de Catalunya i, per tant, bona part de les compilacions restaren sense efecte pràctic. Pel que fa al dret privat, continuaria vigent el dret penal, processal, mercantil i civil de Catalunya, però no es podria actualitzar, per la inexistència de les Corts catalanes. A més, es dictaren normes específiques sobre el testament parroquial, els censos emfitèutics, la inscripció dels censos a rabassa morta i la retenció de crèdits en els fideïcomisos. L'aplicació del dret supletori (català o castellà) seria un motiu de conflicte.¹⁷ L'any 1822 desapareix el dret penal català; el 1829, el dret mercantil propi, i el 1834 es creava el Tribunal Suprem, darrera i única instància de cassació.

La redacció i aprovació del Codi civil (1888) no va impedir ni eliminar el dret català privat que encara restava vigent,¹⁸ i així ha arribat fins als nostres dies. La «Compilación del derecho civil especial de Cataluña» (1960) ordenaria el dret vigent aleshores.¹⁹ Tanmateix, valia una veritable renovació del dret català. La Constitució de 1978 (art. 149.1.8) permetia «la conservación, modificación y desarrollo por las Comunidades Autónomas de los derechos civiles, forales o especiales, allí donde existan». Per aquest motiu, el Parlament de Catalunya aprovà inicialment (1984) una reforma de la «Compilación del derecho civil especial de Cataluña». Posteriorment, en un procés de revisió profunda i sistematització, s'han aprovat, entre els anys 2002 i 2017, diverses lleis encaminades a la creació d'un veritable i modern codi civil català.²⁰

17 Josep M. Gay Escoda, «Notas sobre el derecho supletorio en Cataluña desde el decreto de Nueva Planta (1715) hasta la jurisprudencia del Tribunal Supremo (1845)», a B. Clavero- P. Grossi, F. Tomás y Valiente, *Hispania entre derechos propios y derechos nacionales. Acti dell'incontro di Studio. Firenze-Lucca, 25, 26, 27 Maggio 1989* (Milano 1990), vol. II, p. 805-865.

18 Juan Baró Pazos, *La codificación del Derecho civil en España (1808-1889)* (Santander, 1993).

19 Esteve Bosch Capdevila, «La Compilación del Derecho Civil Especial de Cataluña: Génesis, significado y ¿defunción?», a *Ivs Fvgit*, 16 (2009-2010), p. 181-196.

20 Llei 29/2002, de 30 de desembre, Primera llei del Codi civil de Catalunya; Llei 25/2010, del 29 de juliol, del llibre segon del Codi civil de Catalunya, relatiu a la persona i la família; Llei 4/2008, de 24 d'abril, del llibre tercer del Codi civil de Catalunya, relatiu a les persones jurídiques; Llei 10/2008, de 10 de juliol, del llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions; Llei 5/2006, de 10 de maig, del llibre cinquè del Codi civil de Catalunya, relatiu als drets reals; Llei 3/2017, del 15 de febrer, del llibre sisè del Codi civil de Catalunya, relatiu a les obligacions i els contractes, i de modificació dels llibres primer, segon, tercer, quart i cinquè.